

13 Απρίλη 1892: Η πρώτη απεργία γυναικών στην Ελλάδα

«Περί τας 60 εκ των εργαζομένων γυναικών εις το εν Πειραιεί Νηματοουργείον των αδελφών Ρετσίνα, ενήργησαν απεργίαν ως εγένετο αυταίς γνωστόν, ότι ηλαττώθη το ημερομίσθιόν των. Αι απεργήσασαι ανηνέχθησαν εις τη διεύθυνσιν του καταστήματος, ζητούσαι την διόρθωσιν του αδίκου τούτου μέτρου. Εν εποχή, καθ' ην πάντα τα τρόφιμα και λοιπά είδη της απολύτου ανάγκης έχουσιν υπερτιμηθή, φρονούμεν, ότι έδει να αυξηθή το ημερομίσθιον των πτωχών εργατίδων, αίτινες δι' όλης της ημέρας εργαζόμεναι, μόλις πορίζονται τον επιούσιον άρτον, πλουτίζοντες ολονέν δια του ιδρώτος αυτών τα βαλάντια των εργοστασιαρχών».

«Η Εφημερίς», 14-4-1892

Έτσι αναφερόταν ο Τύπος της εποχής στην πρώτη απεργία γυναικών που έγινε στην Ελλάδα, στις 13 Απρίλη 1892, από τις υφάντρες στο εργοστάσιο των αδερφών Ρετσίνα στον Πειραιά. Εκείνη τη χρονιά οι εργοδότες αποφάσισαν να μειώσουν την αμοιβή των εργατριών από 80 σε 65 λεπτά το τόπι υφάσματος. Έτσι, το πρωί 50-60 εργάτριες, όταν τους ανακοινώθηκε από τον προϊστάμενο ότι «κατ' ανωτέραν διαταγήν» θα μειωθεί το μεροκάματό τους, αρνήθηκαν να πιάσουν δουλειά. Όλες μαζί συγκεντρώθηκαν στη Γούβα του Βάβουλα, στη σημερινή είσοδο του Πειραιά από την οδό 34ου Συντάγματος, και ζήτησαν να δουλέψουν με κανονικό μεροκάματο.

Στο πρώτο εργοστάσιο που ιδρύθηκε το 1871 στη Λεύκα του Πειραιά, εργάζονταν περίπου 300 άτομα. Σύντομα η επιχείρηση των αδερφών Ρετσίνα επεκτάθηκε εξαγοράζοντας εργοστασιακές μονάδες που είχαν πτωχεύσει, φτάνοντας στις αρχές της δεκαετίας του 1890 να έχουν στην κατοχή τους πέντε εργοστάσια στον Πειραιά με 2.000 εργάτες και εργάτριες. Έτσι, η

επιχείρηση Ρετσίνα έγινε η μεγαλύτερη κλωστοϋφαντουργία της χώρας, και χιλιάδες εργατών και εργατριών από όλες τις συνοικίες του Πειραιά εργάζονταν στα εργοστάσιά της. Η οικογενειακή επιχείρηση, που είχε αναπτυχθεί σε υφαντουργία βαμβακερών υφασμάτων, γνωστών με το όνομα «ρετσίνες», έγινε η σημαντικότερη των Βαλκανίων.

Η οικογένεια Ρετσίνα την εποχή αυτή κυριαρχούσε στην οικονομική και πολιτική ζωή του Πειραιά. Ο Θεόδωρος Ρετσίνας εκλέχθηκε δήμαρχος της πόλης και στη συνέχεια βουλευτής με το κόμμα του Χαρίλαου Τρικούπη.

Η επέκταση της επιχείρησης στηρίχτηκε στην εκμετάλλευση ντόπιου φτωχού εργατικού δυναμικού, των χιλιάδων εργατών και εργατριών, παιδιών, αλλά και προσφύγων, που αμείβονταν με μισθούς πείνας. Τον Μάιο του 1894 η εφημερίδα «Ακρόπολις» δημοσιεύει στην πρώτη σελίδα άρθρο με τον τίτλο «Ο εργατικός κόσμος εν Ελλάδι – Οι φαμπρικούδες». Το δημοσίευμα αυτό δίνει την εικόνα και τις συνθήκες για την εργάτρια της εποχής. Μαθαίνουμε ότι στα υφαντουργεία ξεκινούν εργασία ακόμη και κορίτσια οκτώ, εννιά και δέκα ετών, που βγήκαν στην παραγωγή για να επιβιώσουν, δουλεύουν 10-12 ώρες, με μεροκάματα στο μισό ή στο ένα τρίτο από αυτά που έπαιρναν οι άνδρες.

Τα επόμενα χρόνια, ακολούθησαν πολλές κινητοποιήσεις, στις οποίες συμμετείχαν και εργάτριες, δίνοντας μάλιστα και τη ζωή τους προκειμένου να υπερασπιστούν το δικαίωμα στη δουλειά και την αξιοπρέπεια. Είκοσι χρόνια αργότερα, στις 3 Απριλίου 1912, έγινε στον Πειραιά μεγάλη διαδήλωση εργατριών κατά των διακρίσεων στον χώρο δουλειάς. Το 1924 στην απεργία των καπνεργατών της Καβάλας σκοτώθηκε η καπνεργάτρια Μαρία Χουσιάδου. Το 1926 στην απεργία στο εργοστάσιο «Παπαστράτος» στο Αγρίνιο, στην ομάδα των εργατών που περιφρουρούν την απεργία και τις συγκεντρώσεις, συμμετείχε και η εργάτρια Βασιλική Γεωργαντζέλη, μητέρα 2 παιδιών και 6 μηνών έγκυος. Σκοτώθηκε στις 8 Αυγούστου 1926, κατά τη διάρκεια πορείας των απεργών, από τα πυρά της αστυνομίας. Το 1927 σκοτώθηκε η καπνεργάτρια Κωνσταντέλλη, επίσης από το Αγρίνιο. Αλλά και η

Αναστασία Καρανικόλα, στις μεγάλες εργατικές κινητοποιήσεις των καπνεργατών της Θεσσαλονίκης, στις 9 Μάη 1936.

«Ναι, για το Ψωμί παλεύουμε και για τα Τριαντάφυλλα.

Καθώς τραβάμε εμπρός, εμπρός φέρνουμε τις μεγάλες μέρες

το ξεσήκωμα των γυναικών είναι ξεσήκωμα όλης της ανθρωπότητας

όχι πια σκλάβοι και τεμπέληδες, δέκα που μοχθούν για έναν που ξαπλώνει

αλλά ένα δίκαιο μοίρασμα στ' αγαθά της ζωής,

«Ψωμί και Τριαντάφυλλα, Ψωμί και Τριαντάφυλλα»

*Τα στοιχεία του άρθρου είναι από το βιβλίο της Ίριδας Αυδή-Καλκάνη «Εκείνο το πρωί. Πειραιάς 1892»